

Драгана Г. Радивојевић
Неда Б. Гаврић
Универзитет у Источном Сарајеву
Педагошки факултет Бијељина

УДК 371.3::3/5
37.016:502/504
DOI 10.46793/Uzdanica20.S.041R
Оригинални научни рад
Примљен: 26. септембар 2023.
Прихваћен: 25. децембар 2023.

МОТИВИ КОЈИ ПОКРЕЋУ УЧЕЊЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Айстџраќиј: Организација и реализација часова природе и друштва у млађим разредима основне школе на којима су ученици мотивисани за учење веома је изазован задатак за наставника и подразумева повезивање и покретање унутрашњих и спољашњих мотива. С тим у вези, за потребе истраживања у оквиру предмета Природа и друштво / Моја околина креиран је петостепени упитник Ликертовог типа у ком су тврдње структурисане у три групе унутрашњих и спољашњих мотива према факторима наставе – карактеристике наставног предмета (наставни садржај), начин реализације садржаја (наставников рад) и други спољашњи и унутрашњи мотиви за усвајање садржаја (ученик). Циљ истраживања је испитати да ли се нека од група мотива за усвајање садржаја посебно издваја и предњачи над другом групом. У истраживању је учествовало 343 ученика од другог до петог разреда који из датог наставног предмета имају врлодобру или одличну оцјену. Приликом анализе резултата употребљена је дескриптивна статистика, ANOVA и Спирманов коефицијент корелације. Резултати показују да се рад наставника као група мотива у одређеној мјери издваја у односу на остале издвојене групе, те више покреће учење природе и друштва. Ученици са одличном оцјеном исказују на упитнику виши степен мотивације у односу ученике са оценом „врлодобар” из овог предмета. Уочено је и да са високом разреда опада висина мотивације за учење садржаја природе и друштва у погледу све три групе мотива. У наредним истраживањима требало би истим анкетним упитником испитати мотиве који покрећу учење природе и друштва код добрих, довољних и недовољних ученика како бисмо употпунили резултате овог истраживања.

Кључне ријечи: природа и друштво, мотиви за учење, млађи ученици.

УВОД

Кад се обазремо на опширност наставних програма, очекивања наставника, жеље родитеља и сопствене тежње ученика, дијете на редовну наставу

све чешће одлази са грчевитим унутрашњим борбама између онога што оно заиста јесте и онога што други желе да буде. Стављајући у први план не захтјеве школских програма (мада се тиме не умањује њихова важност), него човјекову потребу за љубављу, подршком, разумијевањем, прихватањем, можемо сматрати да смо на добром путу да обликујемо ђаке који на школу гледају као на мјесто гдје се осјећају пријатно и испуњено.

Колико ће ученици усвојити програмске садржаје зависи од много чињилаца, а мотивисаност је један од њих. „Стање мотивисаности представља извесну заокупљеност особе неким мотивом или активношћу покренутом тим мотивом или очекиваним исходом дате активности” (Ђурић 2013: 118). Довести ученика у стање мотивисаности за учење није нимало лак задатак. Проблем у учењу јавља се кад оно иде фиксираним путем и по крутим оквирима наставног програма, без прилагођавања појединцима и ситуацијама. Суштина датог проблема огледа се у томе што се оваквим начином усвајања знања не успијева ангажовати природна енергија која одражава мотивисаности за учење (Силверман 2015).

У раду ћемо се бавити мотивима који покрећу учење садржаја природе и друштва који се изучавају у млађим разредима основне школе у Републици Српској, са циљем да се испита да ли се неки од мотива за усвајање поменутих садржаја (карактеристике наставног предмета, начин реализације садржаја и други спољашњи и унутрашњи покретачи попут похвале, награде, добре оцјене, интересовања) посебно издваја и предњачи над другим мотивима.

НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ САДРЖАЈА ПРИРОДЕ И ДРУШТВА

Ученици похађају наставу природе и друштва од самог почетка школовања, с тим да у првој тријади предмет носи назив Моја околина, а назив Природа и друштво у четвртој и петом разреду (у даљем тексту: Природа и друштво). Комплексни и интердисциплинарни садржаји природе и друштва уводе ученике у научно сагледавање и тумачење природних и друштвених феномена, те их оспособљавају за изучавање садржаја биологије, географије, физике, хемије, који их очекују у наставку школовања (Цекић-Јовановић 2016).

Општи циљеви за прва три разреда основне школе у оквиру датог предмета јесу да ученици разумију међусобну условљеност и повезаност природних и друштвених процеса, активно и самостално учешће у друштвеном животу средине, развијање истраживачких активности с циљем самоучења, развијање когнитивних способности, критичког и стваралачког мишљења о појавама и процесима у околини, развијање еколошке свијести. У четвртој

и петом разреду као циљеви још се јављају и: разумијевање узрочнопоследичних односа природних богатстава и друштвених процеса, оспособљавање ученика за прикупљање информација из различитих извора, развијање истраживачких компетенција и компетенција за самоучење, критичког мишљења о питањима у друштвеном окружењу итд. (Наставни програми за основно васпитање и образовање 2021).

Постоји много начина помоћу којих ученици могу стећи нова знања. Методика наставе природе и друштва, ослањајући се на законитости васпитно-образовног процеса у оквиру датог предмета наводи бројне врсте наставе које се приликом извођења часова могу примјенјивати: проблемска настава, програмирана, учење путем открића, изванучионичка, истраживачка, СТЕМ настава као интеграција науке, технологије, инжењерства и математике и др. Свака од поменутих врста има свој специфичан начин организације, погодна је за одређене садржаје природе и друштва, има своје предности и недостатке. Проблемска настава подстиче трансфер раније стечених знања на нове ситуације учења, чиме доприноси развоју способности ученика за самоучење (Радивојевић 2012). Програмирана настава, управљањем процесом учења, омогућује индивидуализацију и самостално вредновање процеса учења (Ђурчић 2006). Учење путем открића поучава ученике методама научног истраживања, појачава унутрашњу мотивацију, омогућује трајније и квалитетније памћење наученог (Радивојевић 2016). Током изванучионичке наставе ученици су у непосредном контакту са природом, уче истражујући, таква настава им је примамљива и не оптерећује их превише (Шкугор, Борич 2012) јер је „у амбијенталној настави релевантан предмет учења, анализе и закључивања онога што је ученик сам приметио и издвојио као вредно истраживања или занимљиво” (Младеновић, Голубовић-Илић, Копривица 2015: 133). Истраживачка настава доводи до развоја и разумијевања наставних садржаја кроз постављање питања, анализу информација и критичко мишљење (Бошњак Степановић, Поповић, Бранковић 2018). СТЕМ настава ефикасно подстиче научну писменост, заинтересованост за градиво и мотивацију за учењем (Каеронингитас, Перманасари, Хамидах 2016).

Приликом организације часа природе и друштва потребно је обратити посебну пажњу на мотивисање ученика за усвајање садржаја, без чега неће мо бити у могућности ни квалитетно реализовати час, нити достићи очекиване наставне исходе.

МОТИВАЦИЈА У ШКОЛИ И МОТИВИСАЊЕ УЧЕНИКА ЗА УСВАЈАЊЕ НАСТАВНИХ САДРЖАЈА

Мотивација на часовима од пресудне је важности за учење и повезана је како са школским успјехом, тако и са позитивним ставовима према школи,

дисциплином и већим задовољством ученика и наставника. Мотивацију као такву можемо посматрати на два различита нивоа – као општу и специфичну мотивацију за учење. Општа мотивација испољава се као тежња да се усвоје знања и вјештине у различитим ситуацијама учења. Под специфичном мотивацијом подразумевамо мотивацију за усвајање садржаја у одређеном школском предмету. Општа мотивација прилично је стабилна и има извор у самом ученику, док специфична мотивација у великој мјери зависи од спољашњих чинилаца, као што су карактеристике садржаја који се учи и понашање наставника (Визек Видовић и др. 2014).

Најпознатија подјела мотивације је на унутрашњу и спољашњу. Унутрашња мотивација представља одговор на човјекове унутрашње мотиве попут радозналости, потребе за знањем, компетентношћу, растом и развојем. Ученицима који имају унутрашњу мотивацију на високом нивоу усвајање нових садржаја само је по себи награда и задовољство. Будући да нису сви наставни садржаји толико занимљиви и привлачни, за одржавање и повећавање мотивације користе се и спољашњи подстицаји (спољашња мотивација) попут добре оцјене, похвале, дипломе и других награда (Визек Видовић и др. 2014). Понекад, ипак, није могуће раздвојити дејство унутрашње и спољашње мотивације. На примјер, ученици који уче под утицајем својих унутрашњих потреба за свој успјех у учењу добијају високе оцјене и друга признања наставника, те су поред унутрашње мотивације додатно подстакнути и спољашњом мотивацијом. Ово указује да унутрашњи и спољашњи мотиви могу дјеловати повезано на покретање и усмјеравање активности у школи (Ђурић 2013).

Као један од најважнијих типова мотива у школи је мотив за постигнућем, усљед којег су ученици усмјерени на постизање успјеха. Поред усмјерења ка успјеху постоји и усмјерење као избјегавању неуспјеха. Треба обратити посебну пажњу на такве ученике како бисмо им омогућили да пронађу задовољство у учењу. Наставници треба све више да се ослањају на ситуациона интересовања, да задају задатке који стимулишу радозналост ученика, који су повезани са конкретним ситуацијама и интересовањима ученика. Кад год су у прилици наставне садржаје треба да повезују са личним интересовањима ученика, чак и кад услови нису најповољнији (Вулфолк, Хјуз, Волкап 2014).

На основу истражене литературе, а према потребама истраживања, мотиве који покрећу учење природе и друштва у млађим разредима основне школе сврстали смо у три групе у којима се преплићу унутрашњи и спољашњи мотиви, али их раздвајају фактори наставе – наставни садржај, наставник (његов начин поучавања) и ученик.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања је испитати да ли се неки од мотива за усвајање садржаја природе и друштва (карактеристике наставног предмета, начин реализације садржаја, други спољашњи и унутрашњи мотиви) посебно издваја и предњачи над другим мотивима.

У складу са циљем постављена је *хипотеза* истраживања која гласи: Мотивација ученика за усвајање садржаја природе и друштва повезана је са карактеристикама наставног предмета, начином реализације наставних садржаја и другим спољашњим и унутрашњим мотивима који се тичу самог ученика, те се ниједна међу наведеним групама мотива не издваја. Овакве резултате очекујемо зато што фактори наставе чине једну цјелину унутар васпитно-образовног процеса и међусобно утичу једни на друге. Дефинисали смо следеће *задатке* истраживања:

1. Провјерити да ли постоје разлике међу одговорима ученика према варијабли „разред”.
2. Провјерити да ли су одговори ученика на све три групе тврдњи повезани са оцјеном коју имају из Природе и друштва.

У истраживању које је спроведено у новембру и децембру 2022. године коришћена је дескриптивна *метода, техника* анкетирања са упитником као мјерним *инструментом*. *Узорак* је пригодни и чини га 343 ученика млађих разреда основне школе (од другог до петог разреда) са подручја Бијељине, Брчког, Угљевика, Братунца и Милића. Првобитно је било 555 испитаника, али је ради уједначавања узорка према висини оцјене из Природе и друштва велики дио изостављен. Укупно је 87 ученика другог разреда, 84 ученика трећег, 87 четвртог и 85 ученика петог разреда, од којих 149 из Природе и друштва има просјечну оцјену „врлодобар” и 194 оцјену „одличан”.

Упитник у форми петостепене Ликертове скале састоји се од 15 тврдњи. Уз прилагођавање конкретном истраживању, сачињен је по узору на упитник „Емоције и мотивација ученика у процесу учења” и упитник „Сврха и циљ учења” (Станковић-Јанковић 2020). Формиране су три групе тврдњи кроз које се прожимају и спољашњи и унутрашњи мотиви, а оно што групе раздваја јесу мотиви који се тичу самог предмета Природа и друштво (наставни садржаји), мотиви који се односе на начин реализације садржаја (наставник) и други мотиви који се односе на ученика. Првих пет тврдњи испитују колико на усвајање садржаја ученике мотивише предмет сам по себи (занимљиво градиво, забавније него на часовима других предмета, сазнаје се много о свом окружењу, могућност корелације градива, трајнија знања). Могућност корелације градива могуће је сврстати и у другу групу, али се као таква не односи на конкретну врсту наставе, него више на особености

наставног садржаја који је погодан за корелацију са другим наставним предметима, те смо је из тог разлога сврстали у прву категорију. Тврдње 6, 9, 10, 12 и 13 испитују колико ученике мотивише врста наставе, односно начин на који се садржај обрађује (учење путем открића, употреба мултимедија на часовима, проблемска, изванучионичка, индивидуализована настава), док се тврдње 7, 8, 11, 14 и 15 односе на друге спољашње и унутрашње мотиве који се тичу самог ученика (похвала, награда, добра оцјена, посебна интересовања). Требало би истаћи да се тврдња 15 („Често утврђивање градива ме подстиче да не заборавим шта смо раније учили“) може сврстати и у групу која се односи на начин реализације садржаја, али смо је припојили трећој јер под честим утврђивањем градива овдје не подразумејемо рад наставника него самостални рад ученика на трајности усвојеног знања. Одговори се дају на скали од 1 до 5, гдје „1“ изражава потпуно неслагање са тврдњом, а „5“ потпуно слагање.

У конструисању инструмента, поред аутора рада, учествовао је и један стручњак из области педагошке психологије. Пирсонов коефицијент корелације између честица износи .10–.53 за прву групу; .10–.38 за другу групу и .15–.50 за трећу групу тврдњи. Поузданост упитника изражена је Кронбаховом алфом чија вриједност износи 0.84. Објективност упитника осигурана је тиме што су га спроводили истраживачи који не познају ученике, нити њихов успјех из природе и друштва.

Добијени подаци обрађени су употребом програмског пакета IBM SPSS 20, и приказани табеларно и текстуално.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

У Табели 1 представљени су дескриптивни показатељи за укупно 15 честица упитника посебно, као и вриједности за цјелокупне групе мотива.

Кад сагледамо све три групе тврдњи – „Предмет“, „Рад наставника“, „Ученик“, уочавамо да су вриједности аритметичких средина изузетно високе и крећу се од 3.67 до 4.79, са стандардном девијацијом (одступањем од аритметичке средине) од 0.74 до 1.27. Вриједност аритметичке средине испод 4 јавља се у групи „Предмет“ код тврдње која се односи на то колико су ученицима часови природе и друштва занимљивији од часова других предмета, као и тврдње гдје је требало скалирати у којој мјери ученици једва чекају да дођу кући да би о новом градиву сазнали нешто више путем додатних извора, која припада групи тврдњи „Ученик“. У групи „Рад наставника“ аритметичке средине свих тврдњи су изнад 4.

Одговори чије се вриједности аритметичких средина крећу између 4.00 и 4.50 односе се на то да ученици воле учити садржаје природе и друштва јер им је на часовима забавно, стечена знања примјењују и изван

Табела 1. Мјере дескриптивне статистике за три групе мотива поређане према опадајућем редослиједу аритметичке средине

Група	Бр.	Тврдње	М	SD
Предмет	3	Док учим Природу и друштво / Моју околину могу сазнати много о свијету који ме окружује.	4.68	0.68
	5	Кад учимо ново градиво повезујемо га са оним што смо већ учили.	4.41	0.91
	2	Знања која стичемо на часовима Природе и друштва / Моје околине примјењујем изван школе.	4.38	0.88
	1	Волим да учим Природу и друштво / Моју околину јер ми је на часовима забавно.	4.29	0.98
	4	Часови Природе и друштва / Моје околине су ми занимљивији од часова неких других предмета.	3.67	1.27
Вриједности за целокупну групу мотива			4.28	1.02
Рад наставника	13	Допада ми се кад учимо на начин који свакоме од нас највише одговара.	4.65	0.74
	9	Причињава ми радост кад на часовима гледамо видео-снимке, слике или кад користимо рачунар.	4.59	0.86
	10	Допада ми се кад сами или са другарима рјешавамо неки проблем из градива.	4.50	0.83
	12	Волим да учим кад имамо часове у природи или на неком другом мјесту изван учионице.	4.49	0.95
	6	Радо учим кад радимо задатке који ме тјерају на размишљање.	4.30	0.97
Вриједности за целокупну групу мотива			4.51	0.88
Ученик	14	Кад добијем високу оцјену из Природе и друштва / Моје околине пожелим да учим још више.	4.79	0.93
	8	Кад ме учитељ/ица похвали добијем жељу још више да учим.	4.70	0.75
	15	Често утврђивање градива ме подстиче да не заборавим шта смо раније учили.	4.55	0.87
	7	Начин на који учимо на часу ме брзо и лако заинтересује.	4.41	0.92
	11	Кад учимо ново градиво једва чекам да дођем кући и потражим нешто више о томе (на интернету или у некој књизи).	3.92	1.20
Вриједности за целокупну групу мотива			4.41	0.98

Легенда: М – аритметичка средина; SD – стандардна девијација.

школе, ново градиво повезују са већ наученим (група тврдњи „Предмет”), радо рјешавају задатке који их тјерају на размишљање, допада им се кад рјешавају проблем из градива сами или са другарима, воле кад имају часове изван учионице, начин рада на часу их брзо и лако заинтересује (група тврдњи „Рад наставника”), те због високе оцјене пожелеле да уче још више (група тврдњи „Ученик”).

Аритметичке средине преко 4.50 појављују се код тврдње која говори о томе да се учењем садржаја природе и друштва може сазнати много о свом окружењу (група „Предмет”); тврдње која се односи на индивидуализовану,

као и на мултимедијалну наставу (група „Рад наставника”); као и код тврдњи из групе „Ученик” које истичу високу оцјену, похвалу и учестало утврђивање градива као снажне мотиваторе.

Како бисмо утврдили постоје ли статистички значајне разлике међу одговорима ученика према варијабли „група мотива” користили смо једнофакторску анализу варијансе чији резултати су приказани у Табели 2.

Табела 2. Значајност разлика између три групе мотива.

Групе	df	F	ρ	η ²
Предмет				
Рад наставника	2	22.95	.000	.090
Ученик				

Легенда: F – вриједност ANOVA теста; ρ – статистичка значајност; η² – величина утицаја варијабли

Вриједност ANOVA теста 22.95 са значајношћу ρ<001 показује да постоје значајне разлике у одговорима ученика у зависности од групе мотива, а коефицијент величине утицаја показује да је утицај групе мотива умерен. У Табели 3 представљени су резултати LSD теста који дају више информација о откривеним разликама међу групама мотива.

Табела 3. Резултати LSD теста

		МЕА	ρ
Предмет	Рад наставника	-.22	.000
	Ученик	-.13	.000
Рад наставника	Ученик	.09	.000

Легенда: МЕА – максимално екстремно одступање између добијене и очекиване дистрибуције; ρ – статистичка значајност

Поредећи групу „Предмет” са преостале двије групе мотива видимо да се разлике појављују у корист других група, односно да су ученици на Ликертовој скали од 1 до 5 заокруживали више вриједности код тврдњи које се односе на начин реализације садржаја (МЕА = -.22) и остале мотиве који се тичу самог ученика (МЕА = -.13) у односу на карактеристике наставног предмета Природа и друштво као мотива који покреће учење. Између група „Рад наставника” и „Ученик” разлике су у корист прве групе (.09).

Према резултатима приказаним у Табели 1, 2 и 3 закључујемо да постоје значајне разлике у изражености мотивације ученика у зависности од групе мотива, те да се „Рад наставника” у одређеној мјери издваја као група мотива која нешто више покреће учење о природи и друштву у односу на остале групе мотива.

За провјеру колико су одговори ученика повезани са оцјеном коју имају из Природе и друштва и са разредом који похађају употријебили смо

Спирманов коефицијент корелације чији резултати слиједу у наставку (Табела 4).

Табела 4. Повезаност мотива са оцјеном из Природе и друштва / Моје околине и са разредом који ученици похађају.

Група тврдњи	Тврдња	ρ (оцјена)	Sig. (оцјена)	ρ (разред)	Sig. (разред)
Предмет	T1	.27	.00	-.22	.00
	T2	.34	.00	-.19	.00
	T3	.21	.00	-.03	.56
	T4	.22	.00	-.29	.00
	T5	.22	.00	-.22	.00
Рад наставника	T6	.27	.00	-.28	.00
	T9	.08	.16	-.11	.04
	T10	.23	.00	-.01	.80
	T12	.22	.00	-.09	.10
	T13	.11	.04	-.08	.14
Ученик	T7	.22	.00	-.08	.14
	T8	.23	.00	-.12	.03
	T11	.17	.00	-.21	.00
	T14	.32	.00	-.11	.04
	T15	.23	.00	-.14	.01

Легенда: Т – тврдња; ρ – Спирманов коефицијент корелације; Sig. – статистичка значајност

Анализирајући резултате из Табеле 4 закључујемо да постоји углавном слаба, али ипак статистички значајна повезаност мотива ученика и оцјене коју имају из Природе и друштва, те да се она за групу „Предмет” креће у рангу између .21 и .34, за групу „Рад наставника” између .11 и .27, и за групу „Ученик” у рангу између .17 и .32, при чему се увиђа да се висина корелације не разликује битно међу групама мотива. Вриједности коефицијента корелације су позитивне, тако да уочене повезаности показују више нивое мотивације ученика са одличном оценом у односу на мотивацију ученика са оценом „врлодобар”. Будући да Спирманов коефицијент корелације није значајан само за девету тврдњу, закључујемо да мултимедијална настава, односно употреба рачунара подједнако мотивише ученике, без обзира на оцјену коју имају.

Уколико се осврнемо на варијаблу „Разред” уочићемо да у групи мотива повезаних са карактеристикама предмета Спирманов коефицијент корелације није значајан само за трећу тврдњу која се односи на то да док уче градиво из Природе и друштва могу сазнати много о свијету који их окружује. Корелација осталих одговора на тврдње ове групе са разредом постоји и креће се у рангу између -.19 и -.29. У групи мотива „Рад наставника” значајне корелације на нивоу $\rho < .01$ јављају се код шесте тврдње („Радо

учим кад радимо задатке који ме тјерају на размишљање”) и девете тврдње („Причињава ми радост кад на часовима гледамо видео-снимке, слике или кад користимо рачунар”). Незначајни резултати у вези са осталим тврдњама указују да проблемска, изванучионичка и индивидуализована настава природе и друштва покрећу учење подједнако и код млађих и код старијих ученика у узорку. Најзад, у групи мотива који се тичу ученика са разредом је незначајно повезана само седма тврдња („Начин на који учимо на часу ме брзо и лако заинтересује”).

Негативни предзнаци корелација све три групе мотива са варијаблом „Разред” показују да су сви мотиви израженији код млађих ученика у узорку.

ЗАКЉУЧЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Наставни садржај, наставник и ученик као фактори наставе одабрани су да буду критеријум сврставања унутрашњих и спољашњих мотива у различите категорије. Настојали смо сазнати да ли од неког фактора посебно зависи мотивација ученика за учење о природи и друштву. У истраживању су учествовали ученици од другог до петог разреда који из Природе и друштва имају просјечну оцјену „врлодобар” или „одличан”. Задаци истраживања су обухватили и испитивање повезаности одговора ученика по издвојеним групама мотива „Предмет”, „Рад наставника” и „Ученик” са варијаблама „Разред” и „Оцјена”.

Према добијеним резултатима, рад наставника је најважнији покретач за учење градива из предмета Природа и друштво, а најслабији карактеристике које се приписују самом предмету.

Одговори ученика повезани су са оцјеном коју имају из Природе и друштва. Није изненађујуће да ученици са одличним оцјенама наводе да их више покрећу мотиви из све три групе у односу на ученике са нижом оценом, осим када је реч о мултимедијалној настави, која је важан подстицај и за врлодобре ученике на предмету. Посебну пажњу би требало да привуче налаз да мотивација за учењем предмета Природа и друштва опада што су ученици старији. Истовремено, важан изузетак од те правилности, који би могао да буде и препорука за праксу, тиче се активних модела наставе попут проблемске, изванучионичке и индивидуализоване наставе, јер они подстичу и млађе и старије ученике на учење.

У наредним истраживањима требало би истим анкетним упитником испитати мотивацију за усвајање садржаја природе и друштва код ученика са добрим, довољним и недовољним оцјенама, што би нам дало свеобухватније резултате који би се могли упоређивати са резултатима овог истраживања.

ЛИТЕРАТУРА

Бошњак Степановић, Поповић, Бранковић (2018): М. Бошњак Степановић, М. Поповић, Н. Бранковић, Примена истраживачке методе при обради садржаја о води у почетној настави природних наука, *Настава и васпитање*, 67(2), Београд: Педагошко друштво Србије, 249–266.

Вельковић (2020): Ј. Вельковић, Улога мотивације у васпитно-образовном контексту, у: *Зборник научној скупи „Наука и настава у васпитнообразовном контексту”*, Ужице: Педагошки факултет, 29–46.

Визек Видовић, Ријавец, Влаховић-Штетић, Миљковић (2014): В. Визек Видовић, М. Ријавец, В. Влаховић-Штетић, Д. Миљковић, *Како осмислити позитивно окружење за учење, Индивидуализација, мотивација, дисциплина*, Београд: Klett.

Вулфолк, Хјуз, Волкап (2014): А. Vulfolk, М. Нјуз, В. Волкар, *Психологија и образовање*, Београд: Клио.

Ђурић (2013): Ђ. Ђурић, *Психологија и образовање, Основе педагошке психологије*, Нови Сад: Висока школа правне и пословне академске студије „Др Лазар Вркатаћ”.

Каеронингтас, Перманасари, Хамидах (2016): N. Khaeroningtyas, A. Permanasari, I. Hamidah, STEM learning in material of temperature and its change to improve scientific literacy of junior high school, *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*, 5(1), Semarang: Faculty of Mathematics and Natural Sciences, 94–100. Retrieved in February 2023 from: <https://journal.unnes.ac.id/nju/index.php/jpii/article/view/5797>.

Младеновић, Голубовић-Илић, Копривица (2015): Ј. Младеновић, И. Голубовић-Илић, М. Копривица, Амбијентална настава природе и друштва, *Узданица*, XII/2, Јагодина: Факултет педагошких наука, 131–145.

Наставни програми за основно васпитање и образовање, Наставни програм за први разред за предметно подручје Моја околина (2021): Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. Преузето у фебруару 2023. са: <https://www.rpz-rs.org/891/rpz-rs/Nastavni/program/za/I/razred/osnovne/skole>.

Наставни програми за основно васпитање и образовање, Наставни програм за наставни предмет Моја околина за други разред основне школе (2021): Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. Преузето у фебруару 2023. са: <https://www.rpz-rs.org/908/rpz-rs/Nastavni/programi/za/nastavni/predmet/Moja/okolina/za/II/i/III/razred/osnovne/skole>.

Наставни програми за основно васпитање и образовање, Наставни програм за наставни предмет Моја околина за трећи разред основне школе (2021): Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. Преузето у фебруару 2023. са: <https://www.rpz-rs.org/908/rpz-rs/Nastavni/programi/za/nastavni/predmet/Moja/okolina/za/II/i/III/razred/osnovne/skole>.

Наставни програми за основно васпитање и образовање, Наставни програми за наставни предмет Природа и друштво за четврти разред основне школе (2021): Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. Преузето у фебруару 2023. са: <https://www.rpz-rs.org/909/rpz-rs/Nastavni/programi/za/nastavni/predmet/Priroda/i/drustvo/za/IV/i/V/razreda/osnovne/skole>.

Наставни програми за основно васпитање и образовање, Наставни програми за наставни предмет Природа и друштво за петти разред основне школе (2021): Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. Преузето у фебруару 2023. са: <https://www.rpz-rs.org/909/rpz-rs/Nastavni/programi/za/nastavni/predmet/Priroda/i/drustvo/za/IV/i/V/razreda/osnovne/skole>.

Радивојевић (2012): Д. Радивојевић, Индивидуализација наставе природе и друштва примјеном проблемске наставе, *Узданица*, 9(2), Јагодина: Факултет педагошких наука, 175–185.

Радивојевић (2016): Д. Радивојевић, Учење путем откривања (открића) у настави природе и друштва, *Бијељински методички часопис*, 3, Педагошки факултет Бијељина, 15–23.

Силверман (2015): М. Р. Silverman, Motivating Students to Learn Science: A Physicist's Perspective, *Creative Education*, 6, Dublin: RSCI, 1982–1992. Retrieved in February 2023 from: <https://digitalrepository.trincoll.edu/cgi/view-content.cgi?article=1153&context=facpub>.

Станковић-Јанковић (2020): Т. Stanković-Janković, *Usmjerenost na ovladavanje*, Banja Luka: Filozofski fakultet.

Ђурчић (2006): М. Ђурчић, Интерактивно учење у програмираној настави познавања природе, *Норма*, 12(1), Сомбор: Педагошки факултет, 117–128.

Џекић-Јовановић, (2016): О. Џекић-Јовановић, Квалитет знања ученика као показатељ квалитета наставе природе и друштва, *Узданица*, XIII/ 2, Јагодина: Факултет педагошких наука, 31–44.

Шкугор, Борић (2012): А. Škuĝor, Е. Borić, Achieving Students' Competencies Through Research-Based Outdoor Science Teaching, *Croatian Journal of Education*, 16(1), Zagreb: Učiteljski fakultet, 149–164. Retrieved in February 2023 from: <https://hrcak.srce.hr/file/178256>.

Dragana G. Radivojević

Neda B. Gavrić

University of East Sarajevo

Faculty of Education in Bijeljina

MOTIVES THAT DRIVE LEARNING OF NATURE AND SOCIETY IN LOWER PRIMARY GRADES

Summary: Teaching science is successful when students are active participants who are motivated and understand the importance of what they are learning. The organization of Nature and society classes in lower primary grades, where students are motivated to learn, is a very challenging task for a teacher and involves connecting and encouraging internal and external motivations. In order to motivate students to learn as much as possible, teachers are expected to apply modern learning strategies in which the student is an active participant, and which are adapted to each individual as much as possible.

In this regard, for the purpose of research within the subject Nature and Society / My Environment, a five-point Likert-type questionnaire was created in which the statements are structured into three groups of internal and external motives according to teaching factors – characteristics of the teaching subject (teaching content), way of managing teaching content (teacher's work), and other external and internal motives for learning the content (student). The goal of the research is to examine whether any of the groups of motives stand out and are ahead of the other group. Total of 343 students from second to fifth grade participated in the research. When analyzing the results, descriptive statistics, ANOVA and Spearman's correlation coefficient were used.

The results show that teacher's work as a group of motives stands out to a certain extent in relation to other isolated groups. It was also observed that students in the second and third grades have a greater motivation for learning Nature and society content, and that motivation weakens in the older grades.

In subsequent research, the same questionnaire could be used to examine the motives that drive the learning of Nature and society in students with "good", "sufficient" and "insufficient" grades in order to complete the results of this research.

Keywords: Nature and society, motivation for learning, lower primary students.